

Posudek na disertační práci Martiny Power:

Vnímání zemských hranic a jejich role v členění geografického prostoru: irsko-britská a česko-německá hranice v letech 1750–1850

Téma hranice a historických proměn její funkcionality a jejího vnímání se od 90. let, obzvláště však v posledním desetiletí stalo jedním z razantně se rozvíjejících a současně inovativních polí historických, kulturních a sociálních věd, a v souvislosti s tím také oblastí, kde je mezioborová reflexe zásadně ovlivněna reflexí historiografickou. Již z tohoto důvodu se předkládaná práce plně začleňuje do současného vědeckého kontextu a koresponduje s aktuálními výsledky i stavem diskusí. Jako dobré východisko k pokusu o další přínos se jeví nejen geografické a srovnávací zaměření, ale také spojení tématu hranice s tématy kolektivní identity, vnímání prostoru a obrazem druhého. Jestliže kolektivní identita a kulturní resp. sociální stereotypy mají ve vědeckém bádání přece jen poněkud delší tradici, pak je to především „prostorový obrat“, v němž disertace Martiny Power vedle hraničního tématu reaguje bezprostředně na zcela nové impulzy mezinárodního výzkumu. Ačkoliv všechny tyto zdroje přímo či nepřímo souvisí s vlivem postmoderních teorií na vědu, představuje jeden z hlavních pozitivních rysů práce ta skutečnost, že zde není uplatněn naivní a nereflektovaný dekonstruktivistický přístup radikálního kulturalismu, nýbrž že se s konceptuálním a metodickým instrumentáři zachází s potřebnou dávkou samozřejmé kritické reflexe a vlastní autorčiny inspirace.

Zřetelně to ukazuje již úvodní část vesměs dobře, přehledně a účelně strukturované monografie, v níž jsou přiblížena teoretická východiska, tedy hlavně dosavadní výzkum a koncepce spojené s vnímáním, konstrukcí a reprezentací prostoru a hranic. V poměrně stručné kapitole autorka zvládla pojmenovat základní problémy a vývojové rysy i „otevřené otázky“, a to vše zároveň vztáhnout na vlastní badatelský problém, takže se narozdíl od mnoha podobných studií tato kapitola „nezvrhla“ v obsáhlé teoretické pojednání, jež by se v další aplikaci nijak neprojevalo. Obdobně je to i v dalších částech této metodické „přípravy“ – kapitolách věnovaných na jedné

straně problematice cestování, na druhé straně cestopisné literatury jako charakteristickému žánru a jeho vývoji ve sledovaném období. Tím – a také zvláštní pozorností věnovanou skupině cestujících osob a autorů cestopisů – se práce vyhnula hrozícímu zúžení na kulturalistickou analýzu vnímání jinakosti a vytvořila si předpoklady pro přesahy jak do sociálních dějin, tak do dějin literatury.

Volba analyzovaného století (1750–1850) pak nemohla být šťastnější: jednalo se o období, v němž ve všech sledovaných oblastech došlo k zásadním „modernizačním“ zlomům (nová role cestování, počátky turismu, nová role hranic při vytváření moderních států, změny v kolektivních identitách a religiozitě, nové formy vnímání prostoru, technologické proměny ovlivňující způsob a možnosti cestování a mnoho dalších) a jež zároveň představuje „klasický zlatý věk“ cestopisné literatury, jež se stala jedním z hlavních žánrů. Také výběr analyzovaných příkladů (česko-saské a britsko-irské hranice) se přes možné pochybnosti, které by na první pohled mohly vzniknout, nakonec ukázal přesvědčivý zejména s ohledem na srovnávací založení disertace.

Vlastní analýza pak fundovaně ukazuje základní proměny ve vnímání prostoru a ve spojitosti s tím i ve vnímání jinakosti, přičemž v jejím rámci jsou zohledněny a rozvedeny i takové komponenty, jako změny přístupu ke krajině, problematické a zároveň tak podstatné kontinuity mezi osvícenstvím a romantismem, či nové civilizační (resp. civilizátorské) hodnoty pokroku, kultivovanosti a produktivity, jež se do perspektivy autorů promítaly.

Uplatnění komparativní metody, byť se místy může jevit poněkud mechanické, je suverénní a nelze k němu vznést zásadnějších námitek: Práce nespočívá v paralelním představení modelů vedle sebe, ale využívá zvolených otázek a zároveň kritérií komparace k výpovědím, které jdou nad rámec jednotlivých případů a týkají se jak zvolené problematiky na zcela obecné úrovni, tak i specifik obou případů či dokonce pramenů.

Dílčí výhrady jsou spíše „kosmetického“ a formálního charakteru. Při knižní publikaci bych doporučoval upravit nebo zkrátit obsáhlejší vysvětlující pasáže, které se ve výkladu nijak přímo neodrážejí (např. části věnované „státoprávnímu“ vztahu

britsko-irskému) a provést poněkud detailnější rozčlenění do dílčích podkapitol, které by orientaci v práci dále usnadnilo. Text také vyžaduje zevrubnou stylistickou lektoraci, i když celková jazyková úroveň práce je přinejmenším solidní. V titulu publikované práce bych také navrhol mluvit spíše o česko-saské než o česko-německé hranici: nejen z prostého faktu, že si autorka česko-saskou hranici vybrala, ale především proto, že tato hranice resp. pohraničí po obou stranách vykazovalo řadu strukturních a politických specifík ve srovnání s hranicí česko-bavorskou nebo česko-slezskou.

Disertační práce Martiny Power působí mimořádně zralým dojmem a lze ji považovat za příklad suverénního zvládnutí zvoleného badatelského problému na mezinárodní úrovni. Z tohoto důvodu ji bez jakýchkoliv rezerv doporučuji k úspěšné obhajobě.

27.5.2012

Univ.-Prof. PhDr. Miloš Řezník, Ph.D.